

КОНЦЕПЦІЯ ТЕКСТОВИХ ВПРАВ З ПЕРЕКЛАДУ

Кобякова І.К. (Суми)

Робота над текстами є об'ємною; передбачає низку вправ, серед яких релевантними та валідними є контрастивний аналіз поверхневої та глибинної структур, виявлення тематичних, рематичних блоків, прагматичних інтенцій та їх омовлення у корелюючих текстах оригіналу та транслятора. У перекладацькій практиці, як відомо, об'єктами є тексти, уривки та ситуації. Осмислення вихідних одиниць, що є значущим для адекватного вторинного конструювання одиниць, здійснюється шляхом контрастивного аналізу поверхневих та глибинних структур корелюючих текстів [1; 4; 5; 6; 9; 10], виконання низки вправ підготовчого, операційного та креативно-пошукового характеру.

Робота над оригіналом включає розуміння параметрів останнього – його смислу (концепції), тема-рематичних блоків та омовлення [13; 14; 15; 21]. Ці базові одиниці є стартовими для пошуку операційного механізму трансформації у текст-транслятор. Збереження глибинної структур вихідного тексту (семантики та прагматики) є прерогативою вторинного утворення транслятора.

Правомірним у цій парадигмі є контрастивний аналіз текстів-кореляторів, їх осмислення за зразком:

Поверхнева структура текстів

- Наявність/відсутність лексичних/граматичних еквівалентів
- Композиційна представленість основних блоків
- Лінійна ідентичність текстових компонентів
- Експліцитна представленість текстових категорій
- Розширення та згортання текстових одиниць
- Наявність вербальних стилістичних засобів
- Пошуки еквівалентних поверхневих структур

Глибинна структура текстів

- Спільність тематичних та рематичних блоків у текстах оригіналу та транслятора
- Явище реверсії у текстах кореляторів
- Динаміка сюжету в текстових представленнях
- Імпліцитна представленість текстових категорій
- Модуляція текстових категорій
- Наявність невербалізованих стилістичних засобів
- Висновки щодо відповідності глибинних структур текстів-кореляторів

Дев'ять є облігаторними в лексичному новоутворенні: тут діють закони нової мовної системи [1; 17; 8; 9; 13]. На часі перевага надається концептуальній подачі перекладацьких текстів, їх смислової адекватності, відповідності, конгруентності стосовно текстів-оригіналів. З огляду на це вагомими є вправи на коментування, анотації, резюме текстів, їх контрастивний аналіз та концептуальне сприйняття. Умісними є підготовчі вправи інтралінгвального характеру з огляду на характер вихідного тексту. Вони (вправи) уступають у перекладацькому процесі вправам інтерлінгвального характеру. Філологізація цих процесів є очевидною. Способи перекладу залежать від характеру його одиниць: слів, текстів, ситуацій – їх основних номінативних, комунікативних та регулюючих функцій.

Вихідні тексти є облігаторною платформою для підготовчих завдань та перекладацького механізму типу:

1) Знайдіть провідну думку оригіналу; розбийте тексти на тематичні блоки; зробіть анотований переклад тексту; як омовлюється прагматичні інтенції текстів; порівняйте концепції оригіналу та перекладу; виокремте засоби їх омовлення (категоризації); чи свідчить концептуальний переклад про його еквівалентність, вербальне переоформлення, релевантну трансформацію, інтертекстуальний процес?; чи є текст-опис витвором вільного перекладу, обробка за сюжетом і стильовою манерою?; напишіть рецензію на корелюючі тексти; зробіть їх контрастивний аналіз; визначте провідну функцію текстів; як трансформувати інформативні лакуни у перекладацькому процесі?; чи допомагає компресованість текстів-оригіналів їх адекватній трансляції?; як представлені у текстах рематичні блоки - експресивно чи імпліцитно?

2) Оцініть, ваше ставлення до таких перекладацьких способів, як: скорочення, пролонгація, гіперсемантизація; визначте діючі функції порівнювальних глобальних структур; чи визначають домінантні слова тематичну спрямованість текстів; які лексичні, граматичні труднощі притаманні корелюючим текстам?; чи є тексти-запозичення дослівним перенесенням тексту оригіналу у мову перекладу?; чи Ви погоджуєтесь з думкою М.В.Ломоносова, що не мова пасує перед мовцем, а мовець виказує своє недостатнє володіння нею?; який статус вторинних номінативних та комунікативних конструювань?; як зберігаються домінантні слова у парадигмі споріднених текстів?

Логічна структура текстів встановлюється на базі лексико-графічних тлумачень, а сублогічна – на базі асоціативних векторів текстових одиниць. Концептуальний аналіз має два напрямки – від мови до думки з метою реконструювання структури мислення, та від думки до мови – категоріально досліджується мова. Таким чином, відбувається чергування семасіологічного та ономасіологічного підходів.

Концепти не є ізольованими "атомами" мислення, а розуміються в контексті структур фонових знань. Це повітря, яким дихають всі, а воно не належить нікому, його форми, архетипи є передконцептуальною структурою людської свідомості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека. – М.: Языки русской культуры, 1999. – 896 с. 2. Белова А.Д. Лингвистические аспекты аргументации. – К.: Астрал, 1997. – 310 с. 3. Бехта І. Дискурс наратора в англомовній прозі. – К.: Грамота, 2004. – 304 с. 4. Гальперин І.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 138 с. 5. Гак В.Г. Языковое преобразование – М.: Языки русской культуры. – 1998. – 763 с. 6. Зоріацьак Р. Боліти болем слова нашого...–Львів: Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2005. – 294 с. 7. Каменская О.Л. Текст коммуникации. – М.: ВШ, 1990. – 151с. 8. Карасик В. Н. Язык социального статуса. – М.: Наука, 1980. – 329 с. 9. Красных В.В. Основы психолингвистики и теории коммуникации. – М.: Гнозис, 2001. – 270 с. 10. Кобякова І.К. Функции языка в отношении к мышлению //Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки. – №3 (36), 2002. – С. 41-47. 11. Кагановська О.М. Текстові концепти художньої прози (на матеріалі французької романистики середини ХХ сторіччя). – К.:КНЛУ, 2002. – 292 с. 12. Корунець І.В. Теорія і практика романистики середнини ХХ сторіччя). – Вінниця: Нова книга, 2001. – 448 с. 13. Кочерган М.Н. Загальне мовознавство. – К.:Академія, 2003. – 463 с. 14. Кухаренко В.А. Інтерпретація тексту. – М.:Просвещение, 1988. – 192 с. 15. Лихачев Д.С. Текстология. – СПб.: Алетейя, 2001. – 759 с. 16. Мірошніченко В.В. Авторська концепція художнього твору: онтогенезис і експансія (на матеріалі англомовної та французької україністики) : Монографія. – Запоріжжя: ЗУ, – 2003. – 383 с. 17. Приходько А.Н. Синтаксис естественного языка в фокусе когнитивно-коммуникативной парадигмы // Вісник Харківського нац.ун-та ім. В.Н.Каразіна. - №609. – Харків: Константа, 2003. – С.84-89. 18. Радчук В.Д. Перекладацька проба // Вісник СумДУ. Серія Філологічні науки, 2004. - №4(63). – С.149-154. 19. Черноватий Л.М. Особливості навчальних матеріалів для підготовки перекладачів // Вісник СумДУ. – 2002. - №4(37). – С.184-188. 20. Швачко С.О. Навчити вчитися!: Посібник. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 133 с. 21. Швачко С.О., Кобякова І.К. Вступ до мовознавства: Посібник. – Вінниця: Фоліант, 2005. – 221 с. 22. Швачко С.О., Кобякова І.К. Нові технології вивчення квантитативних одиниць англійської мови // 36. Актуальні проблеми романо-германської філології в Україні та Болонський процес: Матеріали міжнародної наукової конференції (24-25 листопада 2004 р.) – Чернівці: Рута, 2004. – С.297-298.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІРОНІЧНИХ КОНСТАТИВІВ У ЗАГОЛОВКАХ СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ПРЕСИ

Коваленко А.М. (Суми)

Одним із пріоритетних напрямків лінгвістичних досліджень на сучасному етапі розвитку науки про мову є вивчення комунікативно-прагматичних аспектів використання мови, яке передбачає розгляд мови у реальних контекстах функціонування. Включення прагматичного компонента видається важливим для лінгвістичного опису, тому що ігнорування прагматичним аспектом, пов'язаним із фактором мовця, не може забезпечити проникнення в онтологічну сутність мови як засобу спілкування.

Значна роль в інтерпретації повідомлення належить заголовку, який дає можливість зрозуміти позицію редакції та ставлення автора до висвітлюваної інформації. Основний прагматичний зміст заголовка полягає в тому, що він використовується як засіб привернення читачького інтересу.

Іронічний заголовок виступає цілеспрямованим способом вираження інтенції автора та висловлює оцінку подій, про які йдеться, що впливає на сприйняття інформації адресатом. Саме тому завданням дослідження є простежити функціонування іронічних заголовків у журнальних повідомленнях.

У дослідженні підтримуємо точку зору, згідно з якою іронія визначається як прагматичне явище, що пов'язане з навмисним наміром мовця передати його нещирість [1, 1468; 2, 1786]. Постійним індикатором іронічної нещирості виступає навмисне порушення мовцем низки інших умов успішності мовленнєвого акту. Умови успішності є низкою актомовленнєвих пресупозицій, дотримання яких є необхідною умовою для ефективного здійснення мовленнєвого акту.

Кожний тип ілокутивного акту характеризується умовами, виконання яких є необхідним для його успішного здійснення. Розрізняють попередні умови, умови ширості та суттєві умови. Якщо висловлювання використовується як мовленнєвий акт відповідно до своєї основної функції, то зазначені вище умови повинні бути виконаними. Тому вважаємо за необхідне визначити умови успішності іронічного констативу.

Оскільки порушення умови пропозиційного змісту констативної ілокутивної сили є неможливим, тому що констативний тип не накладає обмежень на пропозиційний зміст, а умова ширості, навпаки, у всіх випадках порушується адресантом іронічного висловлювання, почнемо з розгляду прикладів порушення загальних попередніх умов для всіх констативних ілокутивних сил. Ілюстрацією порушення першої попередньої умови є іронічне твердження у прикладі:

A Good Time for Crime

It's easier to be bad in Italy, thanks to recent Parliamentary vote that turned 100 crimes into mere petty offenses. The measure was aimed at updating the country's clogged justice system (Newsweek, June 28, 1999).

Іронічний констатив у наведеному вище заголовку утворюється в результаті порушення мовцем умови ширості, що передбачає впевненість мовця відповідно до його твердження у дійсному стані справ. Це порушення супроводжується недотриманням автором однієї з вимог, що висуваються загальними попередніми